

Képes és politikai hetilap.

Két lap együtt félévre csak 5 ft.	Minden évfolyamban körülbelül 200 kép.	Mindegyik lap külön félévre 3 ft.
--	---	--

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Ujdonságok

1864-ki második évi folyamára.

F. évi július elejével a „Vasárnapi Ujság“ 22-ik félévi folyama kezdődik.

Midőn a két testvérnap régi hű előfizetőihez és jó barátaihoz bizalomteljesen intézzük jelen felhívásunkat, fél vagyunk mentve azon ígéret ismétlésétől, hogy a régi irányban és szellemben fogunk haladni ezen is. Együttal azonban azon örömdetes helyzetben vagyunk, hogy lapjaink régi és új olvasói biztosíthatjuk azíránt, mikép **évről évre mindig újabb szellemi erővel gyarapodván**, a célt, melyet egy **illusztrált és politikai hetilap** feladatául kitűztünk, mindinkább megközelíthetjük. Szabad legyen az utóbbi félévi folyam tartalmának változatosságára s többi között a „Vasárnapi Ujság“ külső kiállítására s képeinek mind számára, mind a metszetek nagyobb sikerülttségére hivatkozunk. Mind ezt pedig azon kedvező körülménynek

Heckenast Gusztáv,
kiadó-tulajdonos.

Pest, június elején 1864.

Pákh Albert,
felelős szerkesztő.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:

(a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva)

Félévre (július—december)	5 forint.
Csupán Vasárnapi Ujság :	
Félévre (július—december)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok :	
Félévre (július—december)	3 ft.

Tiz előfizetett példányra gyűjtünknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik. — Tájékoztás végett, kérjük a régi czimszelvények szives beküldését.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Pest, június 26-án 1864.

Előfizetési föltételek 1864-dik évre :
a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt : Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság : Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok : Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokak illetőleg, 1863 november 1-től kezdve : Egy, négyzet hasábját sor ára, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítottak. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk számára hirdetések elfogad, Hamburg és Altonában : Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban : Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben : Oppelik Alajos, — és Pesten : a kereskedelmi-gazdasági Ügynökség is. József-ter, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Dobozy Károly.

Egyike a magyar uri rend azon csekély számu tagjainak, kiket a művészet szerelme dús gazdagságból irgalom-kenyérré juttat, kiknek mindent-áldozó lelkesültségeért a világ azzal fizet, hogy egykori nagyságuk romjaitól még életökben elfordul és megfélekedzik. Valóságos áldozata nemzeti zenék ügyének, melynek elhunyt bajnokait, fájdalommal jegyezzük meg, rendszerint vértanui szenvedés, nyomor, kétségbeesés és örütség dönté sirjaikba.

Született 1817. apr. 22. Eperjesen, Kis-Szánthói Dobozy Lajos ezredes és Lucsai Bánó Borbála szüleitől. A családi terjedelmes birtok Vajdán, Nyüveden és Pelbárhidán levén, az egyetlen figyermek első gyermekkorát ezen ősi jószágokon tölté. Zenészhöz való hajlamát és tehetségét alig 5—6 éves korában elárulta. Atyja, ugyanis, kedvelvén a jó magyar zenét, egy 10—12 tagból álló czigánybandát tartott állandóan maga körül, mely a környéken híres volt. A kis gyermek hegedűt vétetett magának, egyik czigányzenész utasítása mellett játsznai tanult, s rövid idő alatt meglepő ügyességre tett szert. A harmadik gymnáziumi osztály tanulmányainak végzésére a debreczeni ref. iskolába vitetett, hol egész a physikáig (8. gymn. osztály) tanult. Ez idő alatt a hangjegyek ismeretében magán-zene-tanító oktatta, miközben az igazi magyaros fogásokat Boka Károlytól s a híres öreg Boka Andrástól növekvő lelkesültséggel tanulgatta. Majd 1834-ben Pestre került, hol nevelője felügyelete alatt az egyetemet látogatta. Azonban tudós tanárainak előadásainál hatalmasabban érdeklették őt az ottani jó zenekarok és hangművészek, kiknek szorgalmas hallgatása a zenészet iránt táplált szenvedélyt az elragadtatásig fokozta. Magán-zene-mestert fogadott s egyszersmind vágyat nyert a zene elméleti részének s a hangszerzés tudományának rendszeres tanulására, mi czélből első vezetője Albrechtsberger „General-Bass“-ja volt. Atyja azonban

ügyvéledett, hogy az ifjut tévutra sodorta a pesti élet, annál fogva meghagyta neki, hogy szenvedélyével felhagyván, jöjön vissza Debreczenbe s ott hallgassa a jogot. A különben szelid és csendes természetű ifju mindazáltal tovább is a fővárosban maradt, hol költséges életmódot folytatván, ennek következménye lön, hogy az atyai szigor 1840-ben nyilvánosan „vesztegetőnek“ nyilatkozattá.

Az atya és fia között kifejtett feszültség még az előbbinek életében (1841.) megszünt ugyan, de a művész ifjuból sem ügyvéd,

zönsége előtt művészi előadásokat rendezett. A siker dícsősége által fölbátorítottván, 1846. jan. 10. Bécsbe viteté társulatát, hol „varázsheddigével“ egy féléven át „növekvő elragadtatásban és lelkesültségben“ tartá hallgatóit. (Öst. Morgenbl. 1846. 38. sz. Die Gegenwart. 1846. 97. sz.) Ezen időszak Liszt Ferencz elismerését és barátságát szerze meg számára — Bécsből, Prágán át, Berlinbe vezette (jun. 18.) díszes magyar öltönnnyel ellátott bandáját, hol rendszeren 4—6 ezer főnyi lelkes közönség előtt hallatta nemzeti dalait. (Nachricht v. Staats. 1846. 143. sz.) IV.

DOBOZY KÁROLY.

sem gazda, (mint utóbb atyja ohajtá), nem vált.

Miután atyja 1842-ben meghalt, a fia egész szellemi és vagyoni erejét művészi szenvedélyének kielégítésére fordítá. Tehetséges czigányzenészekből bandát szervezett, tanított és tartott saját erszenyéből, melylyel több hazai város (leginkább mégis Debreczen) kö-

a hazában művészi körutru indult, miközben Miskolcot, Egert, Debreczent, Nagyváradot stb. érinté. Ezen időszak volt művészi életének java, fénykora. Azután folytonos csalódások és csapások sújták. 1848. szept. 21-én Debreczenben házasságra lépett Zsebök Máriaival, egy orvos-tudor leányával. E szövetségben nem volt

az ég áldása, s miután lelki rokonszenv hiteleg kezdettben sem szolgált alapjául, pár év múltával (1851. febr.) törvényes uton felbontott. A nagy adóssággal terhelt, s már 1850. előtt csodálatos alá jutott ósi jószág utólag egészen eladatott s értéke felemésztetett. Az 1856. évben az egykori földesuról már csak szegény karmester lett, kinek olthatatlan művészi szenvedélyén, lángeszen és törhetetlen reménységén kívül a multból semmije sem maradt. Ekkor elhagyta Pestet, hol 1853. óta állandó lakása volt, s felváltva Makón, H.-M.-Vásárhelyen és Battonyán tartózkodott. Karmesteri szerény fizetéséből és silányul díjazott zeneműveinek kiadásából élt. — Ajándékot elfogadni büszkesége tiltá, s leghívebb barátaitól is csak olykor-olykor engedé magát a nélkülözhetlen segélyadásban részesíttetni Végre 1859. okt. meghívás folytán ismét Makóra jött, hol azonban aranyeres és tüdővészese bajai nem sokára ágyba nyomták, melyből nem kelt fel többé. A betegség kinaival a legnagyobb szegénység csapása járult. A következő évben végre (1860. febr. 19.) befejeződött a viszontagságos élet. A bajok, mik ellen erős lelke diadalmasan küzdött, megtörték a gyöngye tetet. Hamvai a makói ref. ó-tetőben nyugszanak, jeltelemül.

Dobozy első zeneművét 1838-ban írta. Hátramaradt iratai közt összesen mintegy 41 hangszerzeneműnek akadtam nyomára, miknek nagyobb része még kiadatlan. Műveinek kiváló becse és főjellem az eredetiségben és a valódi magyar érzés hű kinyomatában fekszik. Széffy, Nyizsnyay és Simonffy zeneszerzőkkel, gr. Fáy-val, a nagy zenetudóssal, többé-kevésbé meghitt levelezésben és baráti viszonyban állott. Ez utolsó egészen el volt hájolvadai által, s őt tartá „első kompozitornak Magyarországon.” — „Csak küldje frissen,“ így írt hozzá 1856-ban, a maga heves modorában, „hadd játszsza meg és csokoljam össze darabjait... Eredeti csak Dobozy szülhet, az új sarjadék korcs.” stb. Rajtuk áll, mennyiben adjunk igazat a dicsőült gróf ítéletének; mindenesetre óhajtható, hogy a kiadatlan művek napvilágot lássanak, s a különben reájok várakozható végmegsemmisüléstől a nemzet számára megmentessenek; mire névze az elhunynak Biharban lakó vérszerinti örökösétől várunk minél előbb határozott lépéseket.

Ennyi az, mit a korán elenyészett jeles zeneszerző életrajzából, a legbiztosabb kút fők nyomán, közölni jónak láttunk. Fogadja a magyar közönség e töredékes jegyzeteket úgy, mint azok tisztelet és szeretet jelét, melylyel az elhunyt emlékéhez jó barátaibanatos szívvel áldoznak.

Szeremlei Samu.

Borozó társaim között.

Bujdosóra a kanosót barátim!
Fut az idő talán nem sokára
Nyergelnünk kell, s egy szál ingben ülünk
Szent Mihálynak fekete lovára.
Bús lovaslás! hogy is gondoltam rá!
Eh, félre gond! kacagjunk helyette!
Vigan, vigan! hisz a halál síri
Nyoszolyánkat még meg nem vetette.

Az ekevas minap szántás közben
Egy halottnak tetemét kihányta,
S csontjával az ostoros fú
A kőborló ebet hajgálta.
E sors várhat cimboraját, reánk is!
De, félre gond! kacagjunk helyette!
Vigan, vigan! hisz a halál síri
Nyoszolyánkat még meg nem vetette.

Kitűrt csontunk porát egykoron a
Dalló fecské sárfészékbe gyurja,
S az unoka, kunyhóknak eszterhaja
Alól saját ós-pját leszurja.

Hah bohó képl de tán való lehet!
Eh, félre gond! kacagjunk helyette!
Vigan, vigan! hisz a halál síri
Nyoszolyánkat még meg nem vetette.

Ördög pokol! az sem lehetlen hogy:
Sárrá válna, majd a fazekasnak
Korongján rosz fazék lesz belőlünk,
S ha széttörünk, még meg is — drótoznak.
Hah bohó sors, bohó feltámadás!
De, félre gond! kacagjunk helyette!
Vigan, vigan! hisz a halál síri
Nyoszolyánkat még meg nem vetette.

Ha csakugyan a korongra jutnánk,
Legalább hát boros kancsó váljon
Porunkból majd, s édes tüzes borral
Színig telve kézről kézre járjon!
Hah vidám sors, vidám feltámadás!
El a gonddal! kacagjunk helyette!
Vigan, vigan! hisz a halál síri
Nyoszolyánkat még meg nem vetette.

Szemere Miklós.

A nevelés köréből.

(Vége.)

III.

Gondolkozni tanítás.

Előbbi értekezéseinkben a különféle módokról szóltunk, melyek által a gyermekek ismereteket szerezhettek, s megismerlettük kimutatni s bebizonyítani azt, hogy ez a gyermekkorban 9—10 évig ne pedáns tanórak, hanem szabad, önkéntes szellemi fel-fogás útján történjék, sőt még az érettebb korban is az lesz a legegélőbbévezetőbb mód, mely e kettő közt az arany középuton halad.

Eddig azonban csak a befogadásról, a szellem felfogásáról szóltunk. De az ellogadás csak annyiban hasznos, a mennyiben eszközöket nyújt a teremtetéshez. A lélek teremtetését pedig *gondolkozásnak* nevezzük. Minden könyvnelkülözés, minden ismeret ennél fogva haszontalan, ha a *gondolkozás* meg nem testesíti, s az életre nem alkalmazza azokat.

E tagadhatlan igazságot tekintve, már azt gondolhatnók, hogy minden nevelő azt tartja legsürgősb teendőjének, hogy növendékét gondolkozni tanítsa. — Koránsem! „Megjő az magától is“ hangzik a felelet. Kétségkivül segít a természet is így-amúgy a gyermeknevelésben, de mennyivel szebben, tökéletesebben fejlődne ki annak tehetségei, ha ez a szülők s nevelők közreműködésével történnék! Allani és járnai szintén megtanul a gyermek magától, oktatás nélkül is, még sem kíméljük a fáradságot, hogy ebben segédkezzet nyujtsunk neki. Legnemesebb örök pedig, mely leginkább megkülönböztet bennünket az állatoktól, a gondolkodó erő, rendszeren oly kevés figyelemben részesül a szülők részéről, hogy egészen feleslegesnek is tartják, annak fejlesztéséről gondolkodni. Igenis; sőt sokan bámulva tekintenek fel e szavakra és egész naivitással kérdik: „Gondolkozni tanítani? Hogy lehet az? Mikié kellene azt tenni? — Mielőtt a „hogyan“ és „mikié“ re mennünk át, kísértük meg a gondolkodni tanítás fontosságát az ifjui korra nézve bebizonyítani.

Régi igazság, hogy ha az ember valamit tudni akar, azt előbb meg kell tanulnia; — mégis e szabály alól sokan a gondolkodást illetőleg kivételt akarnak tenni. Az ellenvetés ez: „Az természeti tulajdon; a gyermek, kitől a természet az élénk ész megtagadta, bármilyen sok tanulás mellett sem fog annyira menni, mint a ki magára hagyaték ugyan, de a természetől kintinőbb lelki tehetségekkel ruházottat fel.“

Legyen! Itt ugyanazon eset áll, a mi egyik vagy másik művészetnél tapasztalható. Egy vadon felnőtt gyermek, kiben

a festészetre való hajlam megvan, bizonyára többet fog felmutathatni, mint egy másik, ki vele született tehetség nélkül évekig oktatatik abban. — De ezzel még semmi sincs mondván! Senki sem fogja tagadni, hogy ez utóbbi a tanórak által mégis nagyobb előhaladást tett, mint ha épen semmit sem tanult volna, s ép oly elvitázhatlan az is, hogy az elsőnek művei iskolázás által még jelentékenyebbek lettek volna, mint így paragon hagyatva! Mind a két esetben tehát, akár van tehetség, akár nincs, a tanítás hasznosnak bizonyul be.

Epen így áll a dolog a gondolkodást tekintve. Észszerű vezetés és irányadás által a gyermek, akár van a természetől eleve lélekkel felruházva, akár nincs, csak nyerni fog. Talán szükségesen is említenünk, hogy a gondolkodást már az ifjkorban kell gyakoroltatni, ha azt akarjuk, hogy későbbi éveiben ura lehessen gondola ainak. A fát addig kell egyenesítgetni, míg fiatal és hajlékony, mert később már nem lehet; így az emberi agyat addig kell önálló munkássághoz szoktatni, míg tökéletes kifejlődését el nem érte, azaz a huszadik évig.

De nem mondunk-e itt ellent magunknak? Első cikkünkben azt mondtuk, hogy az agy a 7-ik év előtt semmi megerőtötést se szenvedjen! Jól megértjük egymást: *megeerőtötésről* szólnak. Szabályozott, rendszer tanóraktól a gyermek szellemét meg kell kímélnünk, de a gondolkodást soha sem lehet eléggé korán gyakorolni. Az első mód: *kényszer*, a gyermeknek törvénye a *kell*; az utóbbi a léleknek önkéntes szabad működése. Az első mód hasonló a fiatal lóra halmozott nagy teherhez; korán megerőtötve a ló gyenge és béna lesz. A gyermeknek gondolkodása pedig hasonló a csikó vidám fizkázásaihoz, mely ez által csak izmait erősíti s a jövendő terhekhez testét megedzi és erősíti.

Mily hasznos pedig a gondolkodás az életre nézve. röviden már említettük; lássuk azt néhány szóval még közelebbről.

Mint hogy az emberi életben soha csak két pillanat sem hasonló egymáshoz, és a viszonyok, körülmények perczenkint változnak: ugyanazért az ember maga mihez tartását sem lehet bizonyos megállapított formákhoz kötni, hanem minden egyes esetben a gondolkodási erő, a felfalálási képesség határozza meg azt. A lélekjelenlét, a körülményekhez képest a hirtelen helyes és biztos elhatározás mindig a józan ész dolga leend; és minden ismeret holt és haszontalan, ha ez hiányzik.

A gondolkodás fontosságát, s ennek az ifju korban gyakoroltatásának szükségességét, ugy hisszük, eléggé szem elé állítottuk. Kísértük meg most arra a kérdésre megfelelni: mikié kell gondolkozni tanítani?

Mindenekelőtt, kerüljük a mennyire lehet, a lelken könyvnelkülözést; ez mindig a gondolkodási erő hátrányára van; igaz hogy bizonyos mértékben ez is szükséges az érettebb ifjui években; s az agy ezen két tevékenysége közt a helyes középutat megtartani, ez egy jó tanítónak, jó iskolának, feladata. — Sajnos, hogy e követelmény ritkán teljesítettik, sőt sokszor szándékosan is unellőztetik. A gyermek fejét — igen gyakran — mindenféle tárggyal tele tömők, melyeket az utólagja nem is használhat. E tekintetben az elemi népiskolákban a vallástanítás áll legelő. A gyermekekkel betanítják könyvvelkül az egész katekizmust, temérdek szentirási helyeket, s majdnem az egész énekes könyvet, s legfőlebb is egy elavult theologus mondhatja, hogy ez a gyermekek lelki üdve tekintetéből szükséges! — Tulajdonképen pedig azért van, mert néhol

még félnek a nép szabad gondolkodásától, felvilágosodásától, ugyanazért a gondolkodást, hogy az ki ne fejlődhessek, mértékben felüli imádságok s könyvnelkülözések által igyekeznek elfojtani.

Törvények, melyek... egyik-másik általamban az iskolákra nézve fennállanak, valóssággal kényszerítik is a tanítót meggyőződése ellen tanítani, a mennyiben a gondolkodási hajlamnak utját állani s azt észszerűtlen könyvnelkülöztes által elfojtani köteleztetik.

Ne mondja senki, hogy mi a vallástanítást fölöslegesnek állítjuk! Fájdalom, vannak elegenden — a fennállónak ellenségei kik ezt tanítják, kik a régi épületet lerontani akarják, anélkül, hogy újat és jobbat tudnának helyébe állítani. A néptől a vallást elvonni, annyit tenne, mint a sánta alól a mankót kitaszítani, mely egyedül tartá fenn őt. De mi *okszzerű* vallástanítást kívánunk; igaz erkölcsant, mely minden jóra megtanít, anélkül, hogy „sok beszédű volna, mint a pogányok.“ — És ha néhány valódi vigaszt nyújtó éneket, minő: „Ki csak Is-tentre dorgát hagyja,“ „Gyorsan folyó időmet az Ur nem adta hiábán,“ s ezekhez hasonlókat betanultatunk a gyermekekkel; ha szivökre vessük e parancsolatot: tisztelt atyádat és anyádat, — ez nemcsak megengedhető, hanem kívánatos is, föltéve, hogy a valódi értelmet s szellemet felfogtjuk velök, s nem verünk fejökbe értelmetlen üres phrasisokat. — De a legnagyobb mértékben helytelen, — mondhatjuk — esztelen eljárás volna: örökös bünbánati s az emberi romlottságot kegyelmet esdeklő s rimánkodó énekek betanításával a gyermekek jellemét lenyűgözni, s ezáltal képmutató alázatos farizeusokká tenni őket. — Ép oly eszélytelenség, arra tanítani őket: „ne paráználkodjál“ mint hogy ez a gyermekek nézve képtelenség, sőt épen ez ösztönzi őt gyakran a tanatlansága elhagyására; ez gyújtja fel érzelmi képzeltégeit, a mi a legkártékonyabb következményeket vonhatja maga után, ugy lelki, mint testi tehetségeit illetőleg.

De hagyjuk ezeket, melyek messze vezetnének mai tárggyunktól. Ezeket eltekintve már, — véleményünk szerint — a tulságos nyelvtanítás, — mely napjainkban annyira kedveltetik — hasonlóképen nem helyesíthető; a mennyiben egészen elfeledik azt, hogy nyelv tudása magában véve még nem műveltség, csak eszköz annak megszerzéséhez.

Az első szabály, melyet mi a tiszta ész kiképzésére nézve felállítunk, tulajdonképen tagadó, és így hangzik: *ne halmozzuk túl a gyermekeket száraz könyvnelkülös tanulással!* Positiv szabályt állapítani meg a gondolkodni tanításra nézve igen bajos, mert itt is minde a tanítótól függ, s a viszonyok és pillanatnyi körülmények által határozatik meg.

Kell, hogy a tanító maga is tanult légyen gondolkozni.

A gymnasiumok felsőbb osztályaiban és magasabb reálisiskolákban a matematika kintinő eszközül szolgál a gondolkodó erő gyakorlására és fejlesztésére. De ebben ismét azon gátló körülmény van, hogy a matematika — a mint objectiv szempontból nem is lehet tagadni — száraz tudomány, s mint ilyen, sokakra nézve, kik nem birnak hozzá hajlammal — s fájdalom, ezek a „öbbséget képezik — érdekel nem bír.

A gondolkodást, mint már mondtuk, — nem lehet *kényszeríteni*, hanem önként és kedvelé kell azt gyakorolni; ennél fogva nem is lehet azt oly tárggyakkal fejleszteni, melyek a tanuló hajlamaival ellenkeznek. — A matematika helyett lehet e célra használni

a természetant. Nagyon renyhe lelki gyermekeknek kell annak lenni, ki ezek iránt nem bír érzékkel, ha okosan tanítatik. Physika, vegytan, földisme, annyira befolyolnak az életbe, e tudományok által oly sok minden-napi jelenet tárul fel előttünk s lesz felfoghatóvá, hogy mindenki, — ha csak minden szellemi élvezet iránt nem érzéketlen — öröme foglalkozik azokkal. Legkevésbé lehet a gondolkodó erőt képezni s élesíteni az idegen nyelvek tanításánál, ahol a szavak, szabályok betanulása a fődolog, a mi csak jó emlékező tehetséget igényel.

Az oktatásnak e tárgyak körüli útja és módja felől értekezni, messze vinne feladatunktól. Általában nem tanácsolhatunk jobbat a szülőknek, nevelőknek s tanítóknak, mint: kevesebb kényszer; több önállóság s szabadság!

Végül szólnunk még a gondolkodó erőt fejlesztő némely hathatós eszközökről, melyek mindekkorig nem alkalmaztatnak eléggé.

A fentebbiekre nézve első szabálynak állítjuk: ha már a gyermekek valamit tanultak, tétessük meg velök a tanult *alkalmazását*. Világosítsuk meg e mondást példával.

Egy atya, fiával, ki már egy keveset tud számot vetni, — séta közben egy széri mellett megy el, melyen bizonyos mennyiségű gabona van felhalmozva, s kérdi fiától.

— Mit tennél, hogy megtudhasd, hány mag van e garmadában?

— Megolvasnám, — lesz a rögtöni felelet.

— Jó; de nem tartana-e az igen sokáig? Én hamarabb célhoz tudnék jutni!

— Hogyan?

— Gondolkozzál felette! —

A fiu most teljes erejétől gondolkodik, hogy valami könnyeb utat és módot találjon; s ha nem jön is rá magától a helyes megfontolásra, mégis e fontolgatás hasznos gyakorlat lelke nézve, mint hogy a gyermek bizonyosan egy sereg tervet csinál, melyeket közelebbi megfontolás után, mint haszontalanokat ismét elvet.

Másnap az atya ismét melléje áll a gyermeknek, kérdve és kisegítve őt.

— Nem nagy fáradságodba kerülne e garmadát mérővel megmérni, ugyebár?

— Nem.

— Jó; vegyük tehát, hogy e garmada tiz mérőből áll; egy mérőben pedig hány iteze van?

— Nyolczvan.

— Tehát azt is tudod, hány itezéből áll e garmada?

— Igenis tudom: nyolczszázból.

— Ha tehát most meg akarod olvasni, hány mag megy egy itezébe, ez nem kerülne igen sok időbe.

— Ah, tudom már! — fogja a gyermek mondani, s a következtetést önként vonja ki. Jó ha ez eljárást gyakorlatilag is megtétjük vele, mert „egyszer tenni, többet ér, mint százszor hallani.“

„Ily példát akár hányat találhatni; minnek ez a hosszú história? — mondja tán valaki. Bizonyára, a dolog igen egyszerű, és mégis e észszerű módja az ész élesítésének igen ritkán alkalmaztatik. Ily gondolkodási próbákat tétetni a gyermekkel ritkának jut eszébe, talán épen azért, mert oly egyszerű és természetes, mai napság pedig csak a mesterséges, bonyolodott utakat keresik. Azonban nem elég csupán gondolkozni, hanem szükség, helyesen, tisztán és gyorsan gondolkozni tudni. E három főerényben különösen az érettebb kora ifjakat kell gyakorolni.

Erre nézve másodsor az önálló dolgo-

zatokra akarjuk a nevelőket figyelmeztetni. Ne adjunk a gyermekeknek általában meghatározott munkatárgyakat, hanem hagyjuk a maguk választására, így örömebbé dolgoznak (oly tárgyat, mely őt nem érdekli, a gyermek hanyagul fog kidolgozni) s ezáltal hajlamaikat, gondolkodásuk irányát is kitámulhatjuk. De ügyeljünk arra, hogy dolgozataik mindig helyes, felosztáson alapuljanak. Ezáltal tanulnak meg tisztán, világosan gondolkodni.

Harmadszor még egy módszert említünk meg, mely úgy a házi, mint az iskolai nevelésben nagy fontossággal bír, és már a gyengébb ifjkorban is alkalmazható, de mai nap — megfoghatatlan — igen el van hanyagolva. Értjük a: *vitatkozásokat*. Ezek által a gyermek szelleme élénkül; megtanul frisen gondolkodni, véleményét okokkal támogatni, védeni; ez egyszerűen igen jó szóközi gyakorlat is, a mennyiben a gyermek megtanul folyékonyan és összefüggőleg beszélni. Hogy itt erre példákat hozzunk fel, azt nem engedni a tér; de az olvasó ismét Campe Robinsonára utasítjuk, hol a 13-ik estén mindjárt kezdetben fordul elő ily vitatkozási példa. — Hasonlíthatlanul fontosabb e módszer az érettebb ifjuságra nézve, a hol a tárgyat is már nagyobb mennyiségben lehet találni. Így p. o. a történelem kimeríthetlen forrását nyújtja a példának.

Ha a tanító p. o. a régi korral foglalkozik, tárgyat adhatja ezt: Sparta és Athén; vagy Róma és Görögön egymással ellentétben. Az újabb időből: Párhuzam Nagy Frigyes és Napoleon, Petőfi és Arany közt.

Tegyünk fel kérdéseket, mint: „Melyik volt az emberiség előhaladására nézve fontosabb: a könyvnyomtatás feltalálása, vagy a gőzgép?“ „A lőpor feltalálása üdvös volt-e vagy kártékony?“

A közép osztályok számára egyszerűbb tárgyakat választunk, mint p. o. „Melyik hasznosabb az emberre nézve: a vas e vagy a fa?“ — „Melyik szükségesebb: a vivás-e vagy az uszás?“ — Folyékonyan beszélni, s a mellett tisztán és helyesen gondolkozni mindenre nézve hasznos és üdvös, míg a görög s több effélék a legnagyobb részre nézve értéktelen marad.

Negyedszer a meghatározás (definitio) is kintinő eszköze a helyes és tiszta gondolkodásnak. Kiseb gyermekektől valami előtők kedvelt tárggyak meghatározását kívánjuk, p. o. „micsoda a tő?“ — Itt feladata leend a nevelőknek, a gyermekek ellenvetéseket és viszontkérdéseket által a helyes meghatározásra vezetni. — Az idősöknek nehezebb kérdéseket adunk, p. o. „miben különböznek egymástól e szavak: hamar, gyorsan, hirtelen?“

A szellemi képzés felhozott módjai legkevésbé nehézséggel sem járnak; vajha a szülők, nevelők és tanárok kellőképen méltányolják azokat, az által, hogy mennél többször gyakorlatba vennék! Szünjék meg már valahára a régi slendrián, a lelketlen nevelés mód; mert csak a gondolkodás által lesz az ember emberré!

Gondolkodás által jut önállóságra, önbizalomra; gondolkodás által jut emberi méltóságának önértetére, emberi jogainak, kötelességeinek ismeretére; gondolkodás által lesz szabaddá!

Szabad ember nem lehet az, a ki önérté-vel gondolkozni s itélni meg nem tanult; mert mihelyt kénytelen másokra támaszkodni, saját belátás, saját meggyőződés nélkül: eszközzé aljasul mások kezében, s szabadsága megszűnt.

Azért: tanítsatok gondolkozni!

Kiss Elek.

Rozsnyó.

(Gömörmegyében).

Rozsnyó Gömörmegének egyik legfestőbb fekvésű városa. Petőfi azt írja ugyan róla szeszélyes uti rajzaiban, hogy hegyektől körülveve ugy

„mint koldus kalapjában a krajczár, — ennek ellenében azonban felhozhatjuk, hogy az újabb kor egyik legjelesebb tájfestésze, az európai hírvé vált Markó Károly, fiatal korában sokáig itt lakván, ezen vidéken vált fogékonyává a természet szépségeinek élvezésére.

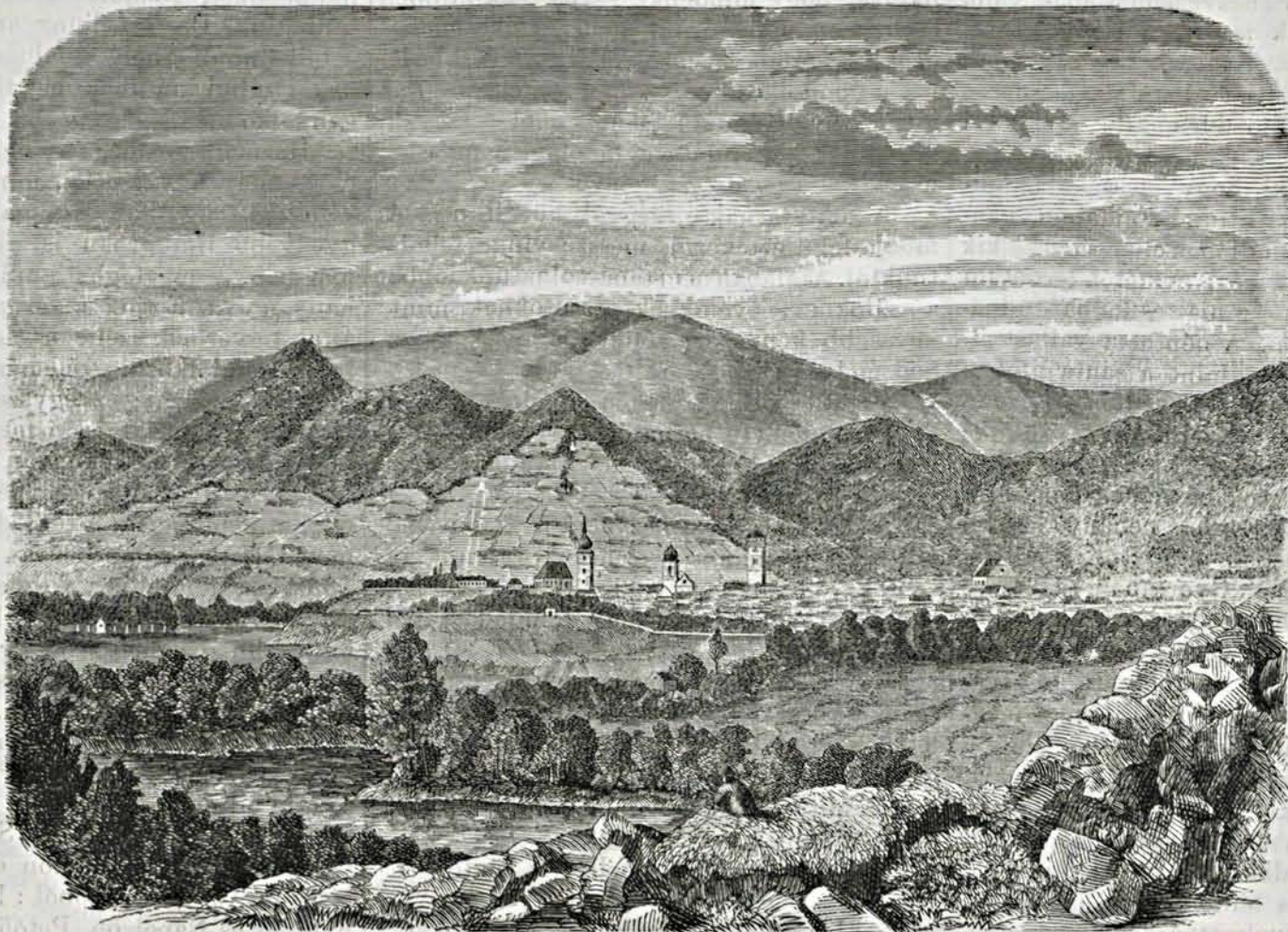
Rozsnyót a környező hegyek és völgyek kertalukává kerítik. A Sajó völgyének mintegy felsőbb piacát képezi, melyből utózákként nyílnak többféle keskenyebb a szélesebb völgyek, melyek az ipar, különösen a vas-mivelés zajgó telepeitől vannak elválasztva.

Rozsnyó nemcsak központja ezen egyes völgyeknek, de a Sajó felső és alsó völgyének, Tornamegye nyugati részének, Szepes, Zólyom, sőt Borsodmegye egy részének valóságos áru-piacza is. A hétfőnapján, azaz pénteken délután és szombaton délelőtt a rozsnyói búzavásár tere teherkocsik és rakodó szekerek valódi tömkelegével van ellepve.

A felsővidékről koronkint ide vándorlott tót ajkú bányászok letelepedésén kívül, e különféle érintkezés korcsosítá el talán az itteni magyar nép nyelvét, annyira, hogy számos tót és német szó került a különben is beszédes természetű, szelíd rozsnyói ember ajkára. Mindazáltal lehetetlen e nyelvben fel nem ismeri az ő magyar jellegét, mely leginkább rokonul a kecskeméti tájszó-lással. Valószínű, hogy hajdan itt is tisztán beszélték az eredeti nyelvet, sőt a legrégebb

német letelepedők is megmagyarosodva olvadtak be a magyar lakosok közé, a mi a város levéltárában létező régi magyar szerkesztési irományokból is kitűnik. A mai népnyelv ismertetései időzünk néhány példát. Az anya így inti gyermekét: „Gyermök, ne futkoss, mert a lovacska megta-

pos „Vagy ezt halljuk: „Hivd bé azt az embört, ki a boczikát hajti, noának vegyön könyerkét. No adok kigyelmödnek puhát, édeset, kakastejvel süttöt, hogy is olant nem kap még Polcznott sem, hogy is nem, de még a zsemlésnött sem“ stb. A főpiac közepén álló torony s templom ár-

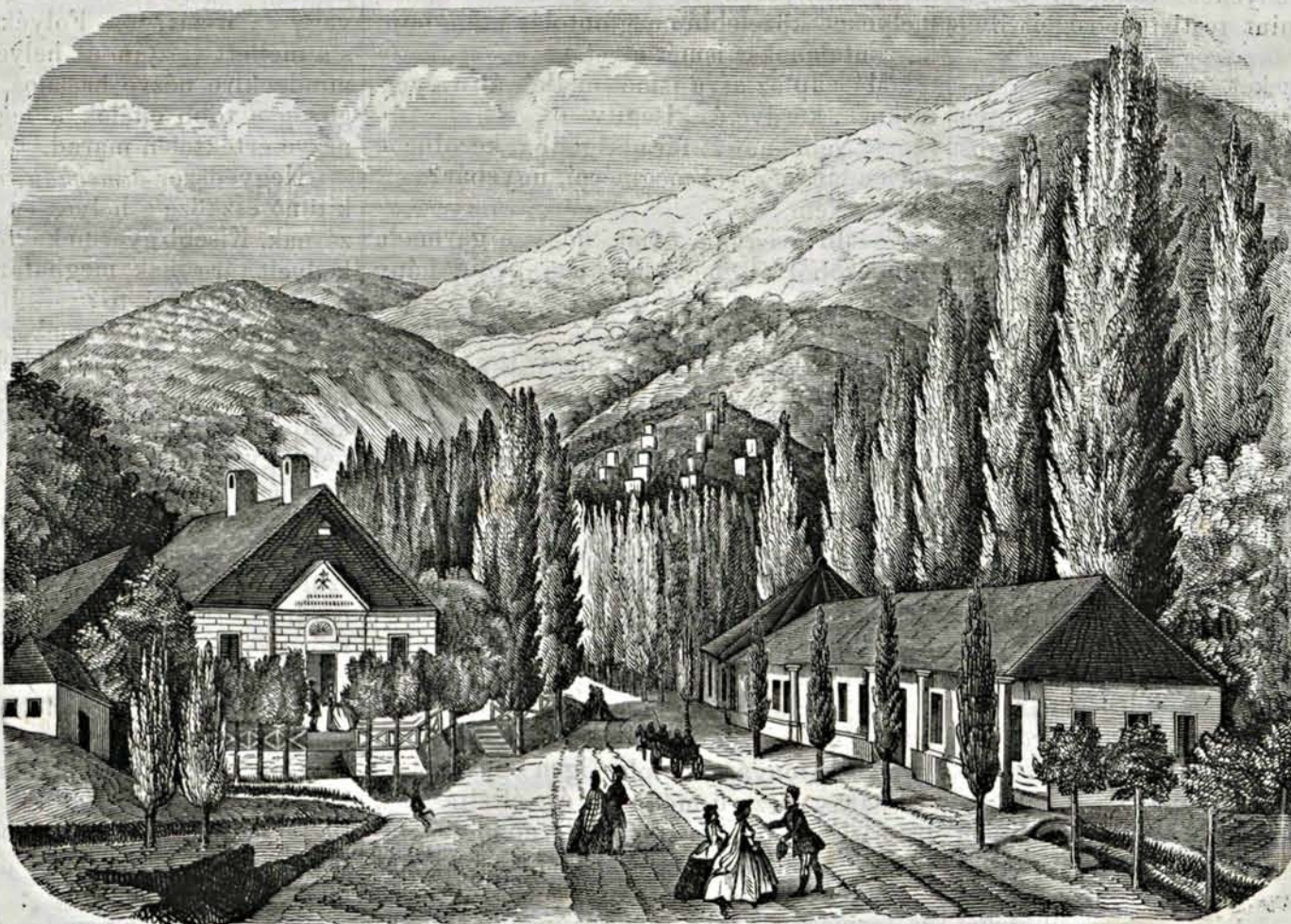
Rozsnyó. (Gömörmegyében.)

nyékában elterülő apró boltok, kofasátorok s kenyérsütők színe körül a folytonosan élénk beszállásból sok eredeti szőlőmésodót lehetne följegyezni.

Rozsnyó kereskedésre termett, iparkedvelő éltevaló népét szorgalom s munkásság jellemzi.

a viaszt, a fontos-talpakat s más bőrneműeket, melyek leginkább az itteni derék iparos Markó-család nagyszerű bőrgyárából kerülnek; a debreczeni piacon jól ismerik a rozsnyói vásznat, szűrőposztót, a híres vasszőveget, melyeket tömegesen szolgáltat országazerte Nehrer Máttyás gyára; a miskolci piacon pedig nagyra becsülik a Schlosser Károly rozsnyói műalmából került jeles lisztet. — Másrészt a jó rozsnyoiak igen jól ismerik azon terményeket is, melyeket az ő földjükön hiában keresnek, például a borsodi, hegyaljai, tornai borocskát, még pedig a tehetősebbek, a távolag daczára is, saját terméseit is, mert az itteni népmindenosztálya, szorgalmának gyümölcseit ünnepeken, tarisznyás kirándulásoknál és farsang idején illő mérséklettel, de kedélyesen tudja élvezni. A különben egyhangu kisvárosi életet társas és családi összejövetelek örömeivel igen jól tudja fűszerezni.

Az itteni népszokások között nevezetes az, hogy a farsang folytán egymást felváltva, tartja meg minden czéh ifjusága, régebben egy egész hétig, most néhány napig táncvigalmait s ünneplés tisztújítását. A régi ceremóniás pompáznak némi maradványai fenn vannak még tisztújításaiknál s a czéhládát az ujonnan választott elöljáróhoz most is ünnepies körmenettel, harsony zene és rigmus-kurjantások s mondások között viszik át. Ezen alkalmaknál a czéh mesterségi mivoltát jelképező alakzatok bizarr felöltöztetése az iparos ifjuságnak sok gondot adott. Táncvigalmakat biztosok s önválasztotta rendtartó felügyelők vezetik, még pedig oly figyelemmel a meghívott vendégek iránt, hogy az elöltánczos fő-

Rozsnyói fürdő.

Az itteni ipar készítményeit a rozsnyói posztósok (híres jóságú szűrőposztóikkal), takácsok, mézes kalácsosok s mézolvastők, vászonfestők s fehérítők, timárok és szücsök mutatják be az itteni s az országban számos más vásárokon. Az iparos világ jól ismeri a pesti piacon a rozsnyói mézet

vezénylő (mint ott nevezik: fürdő) kötelességének ismeri, az épen megérkezett férfi vendéget, tisztességhez képest egy módos mesterleánnyal vagy uri növendéggel megkínálni, azaz: megtánczoltatás végett karjára vezetni. Az első táncot így kell eljárni; a táncosné el nem

fogadása az egész társulat megsértése volna; az önkéntes választás pedig ilyenkor tilos.

Ezen táncvigalmaknál ősi hagyományos szokásból egy lopó-szerű, mintegy 5 lábnyi hosszú s buzogány alaku czinnedényt használnak a szün-órak alatt előfordulni szokott felköszöntéseknél. Ezen ivószöveget „flóribusz-palack“-nak, magát az elszavalt rigmust „flóribusz“-nak nevezik. Ezen felköszöntők ismertetésül a számtalan közül ide jegyzünk egyet, a mint mintegy 20 évvel ezelőtti időkből emlékezetünkben megtartottuk. A háromtizedes edényt kezébe fogva, egy erős hangu cizmadialegény ekkép szólalt meg:

„Izom a flóribusz!
Az elöljárókért,
Mi uralkodónkért,
Magyar királyunkért,
Gömörvármegyénkért
Tiszviselőiéért! (Ezt egy korty követi).

Szabad városunkért,
És főbirájáért,
Egész tanácsnért,
Érdemös czéhünkért,

A város további ismertetésül el kell még mondanunk, hogy két hitfelekezet virágzó főgymnáziuma van itt. Az osztályok egyetértő összeolvadását és társas művelődését előmozdítja a „társalgási egyesület“, mely az e vidéken birtokos gróf Andrássy György ur ő excja pártfogó elnöklété alatt élénk virágzásnak örvend.

Gyorsabb anyagi gyarapodás eszközeül, változó szerencse közt s jó remény fejében bányászat is üzetik. A mostani piskolcz (dárdany), réz és vasbányászat, az itt hajdan virágzott arany-ézüst-bányászatnak csak árnyéka.

Még az első magyar királyok korában fedeztetett fel a miveléshez nem értő benszülött lakosok által a nemes érc; a valódi bányászat II. Géjza által betelepített északiak által kezdetett meg, s már a tatárok bejöveteleig is kiterjedést nyert.

A tatárok elvonulása után jobban felépült bányatelepekből szabadváros lett, legrégebb okiratai, a 17-ik századig „Civitas“ nével említik, mit szabad városnak kell magyarázni. Egy két 13-ik századbeli épülete, sokszor ujtva és toldva, most is áll még. Különösen egy, hajdani kincstári

lett. — Maig is három róza van a város czímében.

A város nagyobb felében nincs kút s hasztalan fáradozás volt a kutatásai kísérlet, mert rezes vegyületű rosz vizre találtak mindannyiszor.

Csupán a Rákos hegyre dülő részeken vannak források, honnan városzerte vízvezető csövekben hozatik be a víz állandó famedenczékbe, melyek a piac mind a négy szögletén s az egyes utcákban gyűjtik a vizet s itt „kaszten“-nek, a szőköt oszlopához hasonló vízvezető oszlop pedig „csurgó“-nak nevezetik. — Ezek azon helyek, hol a családi élet és magánosok körülményei a cselédek nyelvén távirat s tudakozó-intézetet bir.

A piac hátterében a mult században létesített püspökség palotája van. Rózsnyó területe az előtt az esztergomi érsekséghez tartozott. — A püspökség felállításakor pedig majd az egész urbarizáltatt. A 16-ik század elején „Szabad királyi Rozsnyó-Bánya városa“ nével élt e város, levéltára igazolványai szerint, mintegy századig; e minőségéből mikép esett ki, — homályban van. Mintegy félóránra a várostól, egy megszű-

Pesti baromvásár. (Luders rajza után.)

Komissárjuskéért,
Atyamesterünkéért,
S többi tisztjeinkéért
Falamiáikéért! (Ismét egy korty.)

Izom a flóribusz!
A rozsnyói szüzekéért,
Kiváltképen egyikéért,
Azért a legszebbikéért,
A ki épen arra kért,
S jó szándékomban megért,
Kinek lakodalma, Juthassak, ne torára,
Az ő boldogságára
Nem lesz sok a bor ára! Vivát! Éljen!

(Ezt a harmadik korty s az edény végső felhajtása követi).

Az ily üdvözlő rigmus sokszor a nőülés előbeszédje volt. Nem is volt itt sok aglegény, még kevesebb koros hajdan, mert a jó gazdaszónyság hírében álló rozsnyói leányok, mire az érettségi vizsgára alkalmassá lettek, szépen el is keltek, ha csak egy kis rártartósság nem tartóztatott le minden 16—20 évben egyet „Jézus mennyaszónyá“.

épület az ódon építészet bélyegét maig is felismertetni engedi.

A rendes négyesügi belső piac közepén emelkedő őrtorony födelén 1646 évszám látható, de ez csak egyik ujtási évszáma lehet. A hozzá ragasztott templommal együtt régebbi korra mutat az építésmódor.

Ezen torony gombján a kettős keresztbe van szöve a város czimere: bányász-jelvényekkel, bokrétába kötött három róza. Egy elavult rege azt meséli róla, hogy a mostani város helyén öskorban egy hegy állott (melyet bányászat okozta furban sülyesztének le) ezen hegyen egykor egy tinó kolompját vesztette el s a keresésében fáradozó pásztorfiu egy hármias aranyérc rózst talált; ezt pedig elhált s tündérré vált ártatlan kedvese csuszta kezébe a föld gyomrából. Az el-fáradt pásztorfiu, a csillogó találmányt megcsókolva elaludt, és azt álmodta, hogy midőn egy halmaz aranyon tüdérnöje ölébe nyugasztotta fejét, ez neki azt sugta: gazdag léssz, de boldog csak a tündérvilágban. A helyi előjárónak elmondott álom után királyi engedelemmel és a talált három róza-jelvény alatt ásták azután a nemes érczet, s a gyorsan szaporodott népességű hely mint város, az új telepítők elnevezése szerint, Rosenau, Rozsnyó

kült, arnyas és hűvös völgy ölében fekszik a rozsnyói fürdő. Ez az ottani püspök javadalma-hoz tartozik s gyógyhatású, vasas tartalmu vize miatt sokan látogatják. Állandó vendége nem igen van talán épen azért, mert az itt tartózkodásra alkalmos lakásokban nagy hiányt szenved s a főnálló épületek csak is a legelkerülhetlenebb szükségnek felelnek meg; azonban e fürdő a rozsnyói kedélyes lakosság kedvencz mulatóhelye s az ideérkező csaknem naponkint jó társaságot találhat itt.

A kik zajosabban s vigabban akarnak mulatni, azoknak egy jól szervezett cigányzenebanda áll itt rendszeren szolgálatukra. A város két gymnasiumának fiatalága itt tartja tavaszi örömeit, melyek annyira látogatottak, a lakosság minden osztálya által, hogy valódi népnépeit tekinthetők. Éfféle majális és junialis nevű társas mulatságokat s vigalmakat a tanuló ifjuságon kívül más osztályok s egyletek is szoktak rendezni, a más vidékeken divatozó tarisznyás s szeredás mulatságok példájára.

Szóval, minden idegen vendég, főkép ha jó választással egy két ismerőst szerzett, biztos lehet az iránt, hogy itt nem fogja megenni magát. Mert e város szorgalmas, iparos népe a mennyire keresi

Oleó lábbelik

kapthatók:

TEMESVÁRY GUSZTÁV

gyári-raktárában Pesten, 3 korona-utca 7-ik szám alatt.

Hölgyek számára:

1 pár kommod-czipó, kelméből	— ft. 80 kr.
1 „ chagrin kommod-czipó	1 „ 20 „
1 „ everlasting-félczipó	1 „ 20 „
1 „ everlasting, bársony- vagy bőr-topánka, sarok nélkül	1 „ 80 „
1 „ everlasting, bársony- vagy bőrtopánka sarokkal	2 „ 40 „
1 „ everlasting, bársony- vagy bőrtopánka sarokkal a ruganyhuzattal	2 „ 40 „

Urak számára:

1 pár bőrtopány ruganyhuzattal	2 ft. 80 kr.
1 „ borjábőr-topány szegélylél	3 „ 80 „
1 „ borjábőr-topány kettős talppal	4 „ 20 „
1 „ zergébőr-topány	3 „ 80 „
1 „ kordován-csizma	5 ft. 6 ft. és 7 „ —
1 „ borjábőr-csizma	8 „ —

A pénzösszeg bekludése mellett, valamint postai utánvétellel a megrendelt lábbelik pontosan és gyorsan eszközölköttek; a pakolásért 20 kr. számítatik. 669 (1-3)

POPP J. G., gyakorlati fogorvos,
cs. k. osztr. szab. és első amerikai s angol kir. szabad.

ANATHERIN-SZÁJVIZE

Bécsben, ezéltől Tuchlauben 557. sz. —
most: Stadt, Bognergasse 2-dik szám alatt,
a takarékpénztár átellenében.

Egy üvegece ára 1 ft. 40 kr., — göngyölés 20 kr. —

Kapható Pest városa minden gyógyszerárban, valamint minden illatszer-kereskedésben.

Cs. kir. legfelsőbb szab.

fogpasta.

Ára 1 ft. 22 kr.

FOG-ÓLOM.

Az odvas-fogak saját olmosására. — Ára 2 ft. 10 kr.

Növényi fogpor.

Papirtokban. — Ára 63 krajczár ausztr. érték.

Minthogy szájjárem évek hosszú során a fogak-s szájrészekre nézve is mint legkittünb epegeben tartó szerek bizonyult be, s mint toillet-tárgy a magas s legmagasb uraságok által egyiránt használtak, nevezetesen pedig nagytekintélyű orvos, egyéniségek részéről számtalan bizonyítványok által — e szerek jellegse igazoltatik, s tekintve, hogy Anatherin-szájvízem az utolsó nagy világkiállitáson is kitüntetett, s Angolországban kir. nagybritanniai szabadalommal látattott el, — s a hamisítások ellen védele lón, s Amerikában is hasonló kitüntetés s rendkívüli kedvezésben részesített, s a birodalom több előkelő hírlapi levelezések által megismertettet, — annál fogva annak további dícséretét fölöslegesnek tartom.

Kaphatók **PESTEN**: Török J. gyógyszerész urnál, király-utca 7. sz. — Unschuld Ede urnál váci-utczában, — Scholz gyógyszerész urnál a „szent háromság“-hoz, — Leykauf testvér urnaknál, — Thalmeier és társa, — Lueff M. és Oszwald urnaknál. — **BUDAN**: Bakacs Sándor udvari gyógyszerész — és Rath gyógyszerész urnaknál. 486 (5-14)

Előfizetési fölhívás

Falusi Gazda

kertész-gazdászati képes-szaklap

1864-diki második felévi folyamára.

Lapunk, hazánk első rangu kertészgazda írói közreműködésével a nyolcadik féltébe lép.

Ősi szokás szerint fölhívjuk a t. magyar közönséget lapunknak további pártolására. — Az ígért értéket

DISZKÉPÉT

még nem küldöttük ugyan el, miután a maga nemében első hazai mű leendő, nyomtatása azonban több rendbeli nehézséggel járt, de folytonosan és szorgalmasan dolgoznak rajta legjelesb művészeink. Lovgróvidébb idő alatt szerencsénk lesz t előfizetőinknek kézbesíthetni.

E jövő féltében a francia számlávevő, miként legtermőbb s a borasztatott miként legjövendőlegzőbb, lapunkban ismerteti fogjuk rajzokkal ekíte, dr. Entz Ferenc és dr. Guyot legújabb műveik nyomán.

Kertészetből és a gazdaságtól pedig minden mozzanatot, mi csak a magyar gazdálkodó közönséget érdekelheti, hazai viszonyainkhoz gyakorlatilag alkalmazva.

Miután semmi költség és fáradságot nem kímélünk, hogy a külföldi lapokat is elküldhető tegyük, egyedül a t. magyar közönség pártolásától függ, hogy több értékes rajzot adhassunk.

Felkérjük tehát ez okból minden rangu és rendű t. hazánkúit, főként a minden szépet és hasznost tartó főt, és agos felkészt urakat, miszerint lapunkat mentől nagyobb körben terjesztési és előfizetési gyűjtemény sziveskedjenek.

Kelt Pesten, június 6-án 1864.

Heckenast Gusztáv, kiadó-tulajdonos.
Girókuti P. Ferenc, felelős szerkesztő.

Előfizetési föltételek.

Buda-Pesten házhoz hordva, vagy postán elküldve:

Félévre (július—december)	3 ft. — kr.
Negyedévre (július—szeptember)	1 „ 50 „

Tíz előfizetésre egy tisztelet-példány.

Az előfizetési pénzeket bérmentes levelekben, ha lehetséges a régi czimszelvények melléklésével, egyenesen az alulirt kiadó-hivatalnak kérjük küldeni.

Lapunk 1863-ik évi július—decemberi, ugyszintén a jelen évi aprilis—uniusi számaival fentebb nevezett ártért meg szolgálhatunk.

A „Falusi Gazda” kiadóhivatala
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám.)

Nincs többé szeplő!

Mi a nők legfőbb disze? — kétségenkívül a szép, tiszta arc. — Kítől a természet ezt megtagadta, és az arcot annyira elrutító szeplőtől májfoltoktól, meg akár menekülni, és arcának fiataliságát, élénk rugalmasságát vissza akarja szerezni, az kísérte meg a párisi orvosi akadémia által czélszerűnek ismárt, és egész Angol- és Franciaországban közhásználatúvá lett

LILIAÉE PARISIENNE

széplítő szert. — Egy tégely, mely 8—10 hétig is eltart, elegendő a legszebb és legtisztább arczobá előhozására. — Egy tégely ára használati utasítással 3 ft., begöngyölés 20 kr.

Rakhelyek **PESTEN**: Thalmeier A. és társa, — Lueff M. illatkereskedése, Porfi F. váci-utca 19-ik szám, — Molnar J., váci-utca 20-ik szám. 544 (18-21)

Süketség!

(Porte-voic en miniature d'Abraham a Paris.)

Felfedezése egy új hallási szernek, melynek hatását tekintve véve, minden egyebet felülmúl, mi mindaddig ezen baj enyhítésére használatban volt. Ezen kis szer alig észrevehető, mert a fül szerint van szerkesztve, s csak egy centiméter átmérőjű, és oly tetemesen hat a hallásra, hogy a legheányosb életmú visszanyeri ezáltal tevékenységét. A beteg részvevőnek ismét a közönséges mulatságokra: a kellemetlen zugás is, melyet az ember sokszor érez, végkép elmúlik. Szóval, ezen felfedezés minden lehető előnyt nyújt ezen iszonyú btegségre vonatkozólag. — Ezen hallási szer párisi nyomtatott használati utasítással, ára: ezüstből 9 ft., aranyozott ezüstből 10 ft. 80 kr. a. é. — Bérmentes tudakozásokra számos bizonyítvány küldetik át a szer kittünb hatásosságáról.

Fő-rakhely: Pozsonyban Wigan Fr. Károly könyvkereskedésében, honét ezen porte-voic kézfezetés mellett bárhova szétküldetnek. 667 (1-3)

Legolcsóbb politikai napilap.

Előfizetési fölhívás

MAGYAR SAJTÓ

politikai napilap

1864-diki második felévi folyamára.

A „Magyar Sajtó” politikai napilap feladatátú tázte, hogy ne csak a világ politikai mozgalmának hü ismertetője s magyarázója legyen, hanem e mellett az élet és társadalom, az iradalom, tudomány és művészet minden nevezetes eseményét is — különösen a hazánkat közelebről érdeklőket — folytonos figyelemmel kísérje. E czélt részint önálló cikkeik és eredeti levelezések, részint nagyobb tárcázások, kisebb közlemények és tudósítások által igyekeznek elérni. Az olvasó-közönség eddigi tapasztalataira hivatkozunk, mely folyton növekedő részvétellel mindinkább melányolni látszik a „Magyar Sajtó” eddigi magatartását s bevallott politikai irányát, mi mellett e lap nemcsak tudósításainak sokoldalúsága és változatosága, hanem a közlés gyorsasága által is minden más lappal kiljja a versenyt, sőt kül- és belföldi lapok által igen gyakran forrásul is használtatik.

Legyen szabad, a „Magyar Sajtó” az új felév közeledtével ujjolag a t. cz. közönség figyelmébe ajánlani. — Pest, június elején 1864.

Heckenast Gusztáv, kiadó-tulajdonos.
Pákh Albert, a „Magyar Sajtó” felelős szerkesztője.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:

Postán küldve:

Évnyegyedre (július—szeptember)	3 ft. 50 kr.
Félévre (július—december)	7 „ — „

Buda-Pesten házhoz hordva:

Évnyegyedre (július—szeptember)	3 ft.
Félévre (július—december)	6 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtemények egy tisztelet-példánnyal szolgálunk.

A pénzeslevelek bérmentes küldése kérélik.

Tájékozás végett a régi czimszelvények szives bekludását kérjük.

A Magyar Sajtó kiadó-hivatala.
(Pest, egyetem-utca 4. szám.)

LILIAM-VIZ.

Francia- és Angolország legelső orvosi által ajánlott bámulatos sikerű széplítő- és mosdóvíz.

mely a hölgyek öszhangzó véleménye szerint paratlan, s a melyről föltalálója kezelek, hogy a napégetést, szeplőt, kiütéseket, pattanásokat, sárga bőrt, májfoltokat, szóval minden bőrtisztáltságot eltávolít, az arcot, nyakát, vállakat, karokat, kezeket, hűfőhőre, pulvárt, finommas teszi, s azoknak friss ifjú kinézetet kölcsönöz.

Ára 1 nagy palaezknak 3 ft. Ára 1 kis palaezknak 1 ft. 60 kr.

Postán küldve 20 krajczáránál több.

LOHSE szakáll- és szemöldök-növesztő-szere.

(Cydonia Cremé.)

Ezen szer egy év alatt európai hirre vergődött, miután ezer meg ezer férfi tömött szakállat s számtalan hölgy szép tömött, sötét szemöldököt nyert tőle.

A szakállnak a kívánt állást lehet vele adni, s a vöröses vagy színehagyott helyemnek, s a hajhoz hasonlóknak lesnek általa.

Egy eredeti nagyobb tégely ára 3 ft. Egy kisebb tégely ára 1 ft. 60 kr.

Postán küldve 20 krajczáránál több.

Középponti raktár: LOHSE-Nál Berlinben, Jägerstrasse 46. A porosz kormányzó hercege, a sachsen-meiningi hercege, Schwarzenburg-Sondershausen és Lippe hercegei udvari szállítója. — és

PESTEN a magyarországi főraktárban TÖRÖK J. gyógytárban, király-utca 7-ik szám alatt. 581 (10-12)

FÉNYKÉPÉSZET.

BORSOS és TÁRSA

vegyész-fényképészeti tanintézetében

Pest, kerepesi-ut 63. sz.

„Mátyás királyhoz” címzett házban,
az elméleti és gyakorlati fényképészetben alapos oktatást nyerhetni.
A tandíj vényekkel (Recepte) együtt stb. 50 ft. a. é.

A tanintézet köziarta magyar és német nyelven nyomva, személyes oktatás nélkül is illó ártért megkapható a rövid és könnyen megérthető modorban szerkesztett zsebkönyveske, tartalmazza: az intézet kipróbált biztos vényeit, használati utasítását, valamint a negatív és pozitív kepek nem sikerléseinek okait; a hibák rögönti feltételeit és eltávolítási módját stb. A vények (Recepte) s eljárások (Methoden) vidéki fényképészekkel levél által részletekben is közölhetők.

Fentebbi intézetben gyári áron kaphatók: kipróbált külföldi objektívek, chemikai szerek s albumin-papírok (saját gyártmányom) s minden a fényképészethez szükséges készletek.

Kézdő-fényképezés számára ajánlható: a „berendezett készlet” (komplette Einrichtung), mely áll egy gépből, chemikai szerekből, alb papír-csészék, műszerekből stb. stb., ezek ára összesen 50 ft. a. é.

(Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.) 670 (1-3)

Conversations-Lexikon magyar kiadásban.

Epen most jelent meg Heckenast Gusztáv könyv-kiadóhivatalában s általa minden hazai könyvkereskedésben kapható:

ISMERETTÁR.

Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet.

Teljes tíz kötetben.

8-rét. A tíz kötet magában foglal 263 nyomt. ívet, vagyis 8100 hasabot (15,278 cikket)

A tíz kötet ára fűzve 10 forint,
mely a munka előfizetési ára volt és még egyideig a vevők számára is jellemző.

Angol vászonba 5 kötetben keményen kötve 12 ft.

Azon t. cz. előfizetők, kik már eddig a munka első kötetét bírták, a hiányzó köteteket 1 forintjával vehetik meg.

Megrendeléseket a fennevezett kiadó-hivatalnál eszközölhetni, utóvétél vagy készpénz bekludése mellett. — A könyvek bérmentesen küldetnek az illető megrendelőnek.

E nélkülözhetetlen segédkönyv a történelem, természet s egyéb tudományok és a művészet köréből csaknem minden érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. Az egész mű a megjelent tíz kötetben teljesen be van fejezve, s fözölje, hogy azon hasznos ismereteket, melyek a hétköznapi életben jó szolgálatokat tehetnek, azon ezerek és ezerek közkinésévé tegye, kiknek sem pénzök nincs dragabb könyvek megszerzési, sem idejük az egyes tudomány-szakokról terjedelmesebb munkákat atolvasni. A műben a komolyabb irányú könnyen érthető, népies modorral van öszekötve, úgy hogy minden olvasni tudó magy ember a mű minden cikkeit nehézség nélkül megértheti. Főgond van fordítva ez iradalmi műben azon cikkekre, melyek hazánk történetére, földleírására, iradalmarra, hőseink történeti nevezetességei személyeink, írások, művészeink életrajzaira vonatkoznak. Mindezeknél fogva e mű a közösi könyvtáraknak nélkülözhetlen kiegészítő részévé mutatkozik. Az újság-olvasók szintén nagy hasznát vehetik, a mennyiben igen sok politikai, történelmi, földrajzi, népművelési viszonyokra kelő felvilágosítást és tudósítást nyújt. Egy-egy kötetnek ára egy forint; az egész műnek, mely harmadik évfolyamig terjed, tíz forint. Miután e mű nemcsak terjedelmére, hanem belső értéke nézve is egy egész könyvtárt pótol, bátran ajánlható a tisztelt olvasó-közönség különös figyelmébe.

Heckenast Gusztáv, kiadó.
Pest, 1864. (2-3)

HIRDETMÉNY.

Az életbiztosítási főosztály mérlege az első üzleti korszakról u. m. 1860-nak május 15-től, 1863-nak december végéig a biztosítottak részére 35083 ft. 43 kr. nyeresémmutatványt, a biztosítási föltételek 11 és 12-dik §-nak értelmében a fennebbi öszegből felosztás alá kerül a folyó évből második felében 1864 ft. 48 kr., — vagy is 167/4 %-ja az évi díjnak — azok között, kik 1863-nak végéig a díjt teljes három évre beírtették, és a kik biztosítása a f. évből július elején még érvényben van.

A biztosítottak azon része, mely halálesetre tökéletesen biztosított az 1. 2. 3. 4. 5. díjszabály szerint, a nyeresemény-résztelét készpénzben felveheti, vagy azt a biztosítottaknak emelésére, vagy a következő évi díjak lejárásáig tartó fördíjra fordíthatja.

Azon biztosítottaknak, melyek a 7. 8. 9. 10. 11. és 13-dik díjszabály szerint kötetten, a holt t. i. a t. é. vagy a nyugdíj előre kitűzött időben lesz fizetendő, a nyeresemény nem adatik ki biztosítási határidő lejártá előtt készpénzben, hanem az ezen osztálybeli biztosítási föltételek 10. §-nak értelmében a biztosítottaknak vagy nyugdíjra emelésére fordíthatik.

Mint azon biztosítottaknak, kik a mondó tak szerint szabadon határozhatnak a nyeresemény-résztelét hová fordítására iránt, meg e hó folytán egyenkint különlevőben lesz szerencsénk értesíteni arról, hogy:

- a) mekkora a nyeresemény-résztelék,
- b) mennyivel emelhetik a nyeresemény bennhagyása által a biztosítottak tőkét, vagy
- c) hogy mennyivel szállíthatják le a következő évek díjait.

Kelt Pesten, 1864., június hó 20-án.

673 (1)

Az első magyar általános biztosító-társaság igazgatósága.

Mohar, tarlórépa,

Kerek és hosszú, angol turnips-takaromány-répa, szintén tarlóba vetendő, po-banká, fűmagvak, — továbbá: minden-féle gazdasági fa, konyhai, kert és virágmagvak — a legfinomabb és csiraképes minőségben kapható:

Fleischman és Véber

mag- és növény-kereskedésben a „zöld korszakhoz” Pesten.

672 (1-3)

Bérbeadás. (6-6)

Pest városának tőzsomorságában, a r.-keresztúri határban, a rákosi folyón, újabb modoru, őrléshez is alkalmasított négy-kerekű, felül csapó, pitlős-malom, mellette levő, 16 hold szántó-földdel, réttel, lucernával, kerttel és tisztességes lakással együtt azonnal több évre bérbe adandó. Kiknek a bérleléshez szándékuk volna, jelentsek magukat R.-Keresztúron az urasági tisztelnél.

CSÖD

tanári állomásra.

A szepes-iglói evang. gyülekezet szándék-közlésén az 1864-65-ik tanévvel, egyfelől gymnasiumnak VII-ik osztályát megnyitni, másfelől alreál-tanodáját teljesíteni és tökéletesíteni.

Ekkörtől kezdve két szaktanárt leszen választandó: — az egyiket matematiko-termesztudományi, — a másikat régi nyelvészet, történelem és bölcsészeti szakra.

Az ezen állomással járó jövedék következő:

525 ft. évi díj; a valamennyi tanítványtól bezedett és valamennyi tanár között egyenlően szétosztandó tandíj-részet; 84 ft. szál-lásdíj, vagy a körülményekhez képest megfelelő természetesen lak; 10 bécsi ölnyi tüzelőfa illő szállásbérrel.

Csödülmi okmányokhoz folyamodványukhoz kapcsolni bizonyítványi okmányokat f. évi július hó 13-ik alulit felügyelőhöz küld-jék be. — Kelt Szepes-Iglón, máj. 22. 1864.

Dr. Tavassz Lajos, gyűlék. jegyző. Gósz János, gyűlék. felügyelő.

647 (3-3)

Kölesön-pénz.

Földbirtok, házak, szőlők, erdők és ültetvényekre, — igen jutányos föltételek mellett 6 hét alatt készpénz-kölesön eszközöltetik ki. — Bővebb tudósítást nyerveheti az illető posta-bélyeg beküldése mellett Pollak Jakabnál 2 szepes-utczán 30-ik sz. a. 660 (2-8)

Legelősebb szépirodalmi és hölgydivatlap

a közeprend számára.

A magyar nők vasárnapi ujsága!

Előfizetési fölhívás

NŐVILÁG

nyolczadik évi folyamának

július—deczemberi felévére.

Félévre csak 3 ft. — Negyedévre csak 1 ft. 50 kr.

Megjelen hetenkint egyszer, szépirodalmi tartalommal, eredeti divattudósítással, havonként két melléklettel, ugymint: egy divatképpel és egy szabás- vagy mintarajzzal.

A „Nővilág” a jelenleg fennálló hazai kizárólagosan női divatlapok között a legregibb, és e körülményből, mely szerint a t. cz. magyar női közönség kegyét leg-állandóbban tudta megnyerni, szabadon következtetnünk, hogy kitűzött feladatának legjobban megfelelt.

Támadtak ugyan lapok, melyek többet ígérték, mint a mennyit megadhattak, de el is enyésztek; és talán fognak is még támadni, de ezek példáját mint eddig nem, úgy ezután sem fogjuk követni.

Elvünk: áldozat és kitartás mellett idővel a t. cz. közönség általános tetszését megnyerni, és kedvezményeinket azon arányban emelni, melyben a közönség részvételének gyarapodása annak állandóságát lehetővé teszi.

Egyik ily állandó kedvezményünk az, mely szerint a t. cz. előfizetők részéről érkező megbízások — könyv- és mindennemű divatcikk

bevásárlására

— pontosan és gyorsan teljesítetnek. A beküldött összegek vételéről, valamint a bizományok végrehajtásáról „Galamb-posta” rovatunk viz értesítést. A pénzüszegnek postai bejegyzés mellett bérmentve küldendők a szerkesztőséghez; a bevásárlást és elküldést „Alter és Kiss” czégre teljesíti, pontos számlát (conto) mellette a küldeményekhez. A jövő félévi folyamában adni fogunk egy emlékszerű színezett nagy

DIVATMŰLAPOT,

mely Rohn műintézetében készül, s a július első szám mellett fog megjelenni.

A lap szelvéi tartalmának kiállításában változatlan főszempontunk marad: kizárólag a női izlésnek hódolni, s az olvasmányokat aszerint választani, hogy a ok min denekelőtt nőkre nézve érdekesek, s mégis a gyöngédebb erkölcs- és illemérzettel sértők sohase legyenek.

A „hazai-kör” közhasznu rovatát, mely részben kezdeményezők voltak, továbbá is fenntartjuk, valamint a társadalmi élet és nevelés köréből is elismert hiteli hazai és külföldi íróktól hozandunk értekezéseket.

Előfizetési föltételek:

Félévre: júliustól deczember végéig, helyben kihordatva, vagy postán bérmentes szétküldéssel 3 ft.

Negyedévre: júliustól szeptember végéig, helyben kihordatva, vagy postán bérmentes küldéssel 1 ft. 50 kr.

A cím, név és helyjegyzék szabatos leírásának beküldését kérjük. Tíz előfizetésre egy tisztelet-peldány jár. A pénzes levelek bérmentes küldése kérietik.

A Nővilág kiadó-hivatala.

Előfizetési fölhívás

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1864-ki második félévi folyamára.

Előfizetési föltételek:

(a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva)

Félévre (július—deczember) . . . . . 5 forint.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Csupán Politikai Ujdonságok:

Félévre (július—deczember) . . . 3 forint.

Félévre (július—deczember) . . . 3 forint.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-peldánnyal szolgálunk.

A pénzes levelek bérmentes küldése kérietik.

Tájékozás végett kérjük a régi czimszelvények szives megküldését.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pesten, egyetem-utczán 4-ik szám.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utczán 4. szám alatt Pesten, 1864.

Pest, július 3-án 1864.

Előfizetési föltételek 1864-dik évre: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokhoz illőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyzetes hasznosított szórólap, egyenesi írtatásnál 10 kr.; háromszög- vagy téglalapú írtatásnál csak 7 kr. számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetések eljogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a kereskedelmi-gazdasági ügynökség is. József-utca, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden írtatás után 30 ujkr.

Szilágyi István.

Máramarosból, honunk keleti végpontjáról küldjük a magyar közönségnek e megye egyik kitűnő férfiának Szilágyi Istvánnak arcképét, hogy azon sok jeles között foglal-hasson helyet, kiknek társaságára oly méltó.

Születését tekintve, nem megyénkbeli, mert Szabolcsmegye székhelyén N.-Kálló-ban látott először napvilágot 1819. évi január 6-kán. De ki vitathatná el őt már tölünk, midőn maga is missiojának tekinti, e megyében a nevelést, magyar műveltséget, humanitást élte fogytáig előmozdítani.

Szalontáról, hol köztisztelőtt Arany Jánosunk utódja volt, jött e megyébe 1845-ben, akkoriban kitűnő szerepet vitt ev. ref. lyceumunk egyik tanárául Lugosi József helyére. — Ki hitte volna akkor, hogy e férfunak oly fontos szerep jusson megyénk műveltségi történetében!

Midőn a kedvezőtlen viszonyok hatalma kényszerítette az iskolai igazgatóságot, egész 4 osztályu algymnaziummá alászállítani e főiskolát, s mindnyájunk kebelét égető fájdalom lepte meg, látva e Bethlen Gábor által alapított iskolát megszüntetni feladatának teljesítésében, — csak iskolánk igazgató jeles tanára, Szilágyi István nem csüggedett el. — Szózatot szerkesztett ez ügyben, s kifejté, hogy ha a magyar műveltség e végpalladiuma fel nem karoltatik, s kellőleg nem gyamolittatik, kevés idővel e vidék magyar eleme valija kárát.

Valláskülönbség nélkül lett ennek következtében ez iskola sorsa felkarolva, s bár nem hiányzott az akadály épen oly helyről, honnan legkevesebb vártuk, mindamelllett a felhívásnak any-nyi sikere lett, hogy az iskola jövője meg lett mentve, lassan lassan haladva most már ismét főiskolává lett, — noha még sok a teendő, és több áldozat szükséges, hogy csak a legközelebbi tüzvész okozta károkat is kiheverjük, s jeles tanárainknak jobb sorsukat megalapíthassuk: ez alkalommal is Szilágyi István derék társával P. Szathmáry Károlylyal a „Szigeti

album” szerkesztésével nevezetes segélyt szerzett.

E férfi tudományos műveltsége régóta ismeretes. E lapok régebb olvasói közül ki ne emlékeznek többi között az „Izabella” czimű, néhány évvel ezelőtt itt megjelent jeles történeti rajzra? Mielőtt az akadémiai levelezői tagsággal feldiszítettett, több jutalomra érdemesítették munkáit. A mit ír, az a korrektség bélyegét magán viseli. Alatta növekedett az iskolai könyvtár 5 ezer darabbal, mi nagyrészen neki tulajdonítható; itt tölti idejének legnagyobb részét.

magyar szívű s jellemű orosz pappal találkozik, meg lesz leve, s tisztelni fogja tanítványaik jeles tanárait, kiknek köszönhető az, hogy e megyében az értelmiség minden osztályának családi nyelve és irodalma a magyar, s hogy itt a nemzetiségi viszály, és szétvonás erős gyökeret nem vert, — s midőn a vész sujtoló karja ér, vagy a nemzeti műveltség nevében felhivatnak, jöttevőink sorai között minden nemzetiség s felekezet egyéneit látjuk. Legközelebből is, midőn a tüzvész iskolánk fedelét s több épületét elhamvasztotta, a felső-vissói oláh lelkész és esperes Mihálka László küldött legelőbb felhívás nélkül segélyt.

Kinek kebele ne dobogna föl e példákön; ki ne tisztelné azon tanárokat egyik legjelesibekét, Szilágyi Istvánt, kinek s kiknek működési fenntartják e megyében a magyar műveltséget, s nevelik példásan utódainkat, hogy képe-sek legyenek e megye socialis viszonyait mindig úgy rendezni, és vezetni, hogy e megye marandólag a nemzetiség és műveltség végbástyája lehessen honunknak; a mi nem oly csekély feladat, ha tudjuk, hogy e kétszázévezernyi népesség között a magyar elem alig teszi a népesség 1/10-dét, s Gallicia, Bukovina és Erdélyország által vagyunk bekerítve.

E megyei köztisztelőt tette kötelességünké bemutatni e jeles férfi arcképét, kinek csak halványan színel érdemeire nézve elégy legyen megjegyeznünk azt, mikép egyik közelebbi névnap estvéjén az iskolai kormányzóóság testületileg, azonkívül a megyei értelmiség egy része is megjelent nála, és egyik vezérszóknokunk, Szaplóczay József köszöntö meg neki a megye részéről azon ál-

dozatát, hogy midőn őt Kecskemét, Debreczen, Patak-, N.-Enyed mind meghitta tanárául, ő, tekintve, a m.-szigeti iskola helyzetét, és nemzetiség szempontjából fontos voltát: innen, a szegénység hajlékából távozni nem akart; e megye fiait vallás különbség nélkül tapintatosan, és sikeresen vezérli a nevelés pályáján, s társaival együtt

SZILÁGYI ISTVÁN.